

Možnosti a subjekt

O možnostech resp. možném nemůžeme mluvit (a myslet) jako o něčem „jsoucím“, neboť „být“ jen může, ale (ještě) není; staré rozlišování možností na „reálné“ a „nereálné“ nedává dost smysl, ale přece jen poukazuje k oné zvláštní povaze něčeho nejsoucího, co však za určité situace, za určitých podmínek, může být uskutečněno, aktivně provedeno, i když bez příslušného aktivního zásahu by zůstalo neprovedeno, neuskutečněno. Zpředmětňující myšlení ovšem nemůže jinak, než chápat tzv. reálnou možnost jako „jsoucno“, ale musí zdůraznit, že to je zvláštní jsoucno, velmi odlišné ode všech jsoucen, která vskutku „jsou“, protože byla uskutečněna. Samo pojetí uskutečňování však předpokládá, že nelze uskutečňovat cokoli, nýbrž jen to „možné“. Naproti tomu „nemožné“ uskutečnit nelze. Nicméně zatímco možnosti přece jen nějakým způsobem jakoby „jsou“ (byť jen jako možnosti), nemožné prostě „vůbec není“, je to „nic“. Máme tak příležitost si v tom udělat trochu větší jasno, když se soustředíme především na onu spjatost každé možnosti se subjektem, tj. s „příslušným“ subjektem. Možnost není něčím, co by bylo „jakoby jsoucí“ obecně, nýbrž vždycky je spjata s určitým konkrétním subjektem (eventuelně s příslušnými subjekty téhož typu, když jde o možnost otvírající se více subjektům téhož druhu). To je přesně to, co nesmíme přehlédnout: každá „možnost“ je „skutečná“ jen tak, že se otvírá adresně určitému subjektu v jeho konkrétní (rovněž určité, k subjektu vztažené) situaci; jinak řečeno: je „skutečná“ jen pro tento určitý subjekt a do této jeho konkrétní situace. Možnost je tedy jakási nepředmětná, ale adresná výzva pro určitý subjekt, a tento subjekt na tu možnost může buď nereagovat, nebo reagovat nesprávně nebo nedostatečně, ale třeba také přiměřeně a správně (perspektivně). Ani „reálná možnost“ nemůže tedy působit „kauzálně“, tj. z minulosti, neboť sama přichází z budoucnosti.

(Písek, 130704-2.)